herpy

VARANER

Varanus acanthurus

Varanus acanthurus er en liten, rask og nysgjerrig varan fra Australias tørre fjellland, med en hale dekket av tornete skjell og gule flekker på mørk bunn. Den blir omkring 60 cm, er dagaktiv og lever mest av insekter. Til gjengjeld krever den et stort hjemmebygd terrarium, et dypt og fuktig gravesubstrat, svært varme solplasser, UVB og et liv på minst 15 år.

Familie: Varanidae Engelsk: Ridgetail Monitor Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**45-70 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**15-20 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Klippelevende, bakkelevende og gravende**
Biotop	**Halvørken, savanne og klippeterreng**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**150 × 75 × 120 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-38 °C**
Varmeplass	**55-65 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**20-50 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter og virveldyr**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**4-18 egg**
Inkubasjon	**90-150 dager** ved 28-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus acanthurus er en slank, lavbent varan med spiss snute, lang kløvd tunge og en hale som er rund i tverrsnitt og dekket av kraftig kjølede, tornete skjell. Skjellene danner lyse og mørke ringer, og det er dem som har gitt arten navnet sitt: det vitenskapelige navnet kommer sannsynligvis av gresk akantha, torn, og oura, hale. Ryggen er rødbrun til mørkebrun med lysegule til kremfargede flekker, og hodet har lyse striper som fortsetter nedover halsen. Stripene på halsen skiller arten fra de nærstående, lignende artene *V. primordius* og *V. insulanicus*. Undersiden er lys og uten tegning.

Dyret blir 45-70 cm inkludert hale, og de fleste voksne dyr ligger omkring 60 cm. Halen er 1,3-2,3 ganger så lang som hode og kropp til sammen. Hannene er i gjennomsnitt litt større enn hunnene og har et bredere, mer kantet hode. Hunnene er mindre og har et smalere, mer spisst hode. I naturen ligner fargen jorden og steinene dyret lever på, så dyr fra rød jord er rødlige, og dyr fra gule klipper er gulaktige.

Arten ble beskrevet i 1885 av George Albert Boulenger. Den har tidligere vært delt inn i flere underarter, men siden 2022 regnes *V. acanthurus* ut fra DNA og utseende som én art uten underarter. Dyrene på Groote Eylandt og Wessel-øyene hører nå til *V. insulanicus*. De «røde» og «gule» dyrene i handelen er fargeformer og sier ikke noe sikkert om opprinnelsen.

Det er en intelligent og aktiv varan. Den kan temmes, men den er ikke et kjæledyr som skal tas opp hver dag. Australia eksporterer ikke ville dyr, så nesten alle dyr utenfor Australia er oppdrettet, og de er lette å få tak i. Vær klar over hva du går inn til: et voksent dyr krever et terrarium på 150 cm i lengden eller mer, materialer til et dypt gravelag, kraftig oppvarming og UVB-rør som må skiftes jevnlig, og levende insekter annenhver dag i 15 år eller mer. Fôr, strøm og tid er de store løpende postene, ikke selve dyret.

Les mer: Lys og UVB

Utbredelse og leveområde

Varanus acanthurus lever i det nordlige og sentrale Australia. Den finnes i det nordlige Western Australia, i Northern Territory og i det vestlige og nordvestlige Queensland, og den er også oppgitt fra South Australia. Mot vest når den til Carnarvon og Broome, mot øst til Mount Isa, og mot nord til Kimberley, Top End og Carpentariabukta.

Øyene utenfor kysten, Groote Eylandt og Wessel-øyene, hører ikke lenger til arten, etter at dyrene der er henført til *V. insulanicus*. Funn utenfor dette området på kartet skyldes dyr i fangenskap eller feilbestemmelser.

> **Naturlig utbredelse:** Australia.

LEVEOMRÅDE

Arten er knyttet til tørre, steinete fjellkjeder, klippeformasjoner og sandig eller steinete jord der gresset spinifex vokser i tuer. Den lever mest på bakken og holder til i sprekker mellom steiner, under flate steiner og i huler som den graver selv. Bare sjelden gjemmer den seg i spinifex. Den er dagaktiv, og midt på dagen soler den seg.

Selv i tørre strøk er det mer fukt enn man skulle tro. Ved Alice Springs ligger gjennomsnittet av den relative luftfuktigheten på 22-38 % om dagen og 30-47 % om natten, og i selve gangene er luften langt fuktigere, opptil 90 %. Omtrent 70 % av vannbehovet dekkes av føden, og tiden under jorden begrenser vanntapet.

Eggene legges i gravde ganger, typisk 80-250 cm nede, men av og til bare 40 cm. Flere hunner kan dele den samme store hulen. Hunnene bærer egg fra august til november.

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr skal ha et terrarium på minst 150 × 75 × 120 cm (lengde × bredde × høyde). Det målet krever som regel spesialbygging eller bestilling hos en produsent, fordi standardterrariene i handelen er for små. Større er bedre. Unger kan bo i et terrarium i voksenstørrelse fra start, hvis det er mange skjul og fôret er lett å finne. Da slipper du å kjøpe flere terrarier underveis.

Det viktigste i innredningen er bunnen. Arten graver, og en dyp bunn gir beskyttelse mot overoppheting, bedre væskebalanse og slitte klør. Bunnen bør være minst 30 cm dyp til en hann og 45 cm til en hunn, og 60 cm er et godt mål å sikte mot. Hunner legger også egg uten hann, og er bunnen for tynn, kan hun holde eggene tilbake og dø av eggleggingsvansker. Bruk en blanding av to deler gjødselfri hagejord og en del lekesand, eventuelt med litt fin leire (høyst 20 %), slik at gangene holder. Bunnen skal være fuktig nok til å klumpe seg, så den ikke raser sammen. Unngå kokosfibre, bark, tøyspon, grus og papir, og bruk aldri kalksand. Lag en barriere av glass eller sterk plate, 60 cm høy, slik at bunnen blir i terrariet. En glassfront nederst lar deg se hva dyret gjør under jorden.

Innred med flate steiner, barkstykker og halve rør som skjul, og bygg en solplass, som er det høyeste stedet i terrariet, av skifer, flate steiner eller betongfliser. Fest steinene, så dyret ikke kan grave under dem og bli klemt. Terrariet skal ha god ventilasjon, helst med nettlokk, og en frontåpning gjør det lettere å komme til. Varmelamper skal sitte i keramiske fatninger og være skjermet med et gitter, så dyret ikke kan røre pæren, og dører skal kunne låses, for varaner er raske og flinke til å rømme. Rengjør daglig for ekskrementer og tilsmusset bunn, og skift bunnen helt hver 12. måned.

Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Varanus acanthurus trenger en stor temperaturgradient. Solplassen skal ha en overflatetemperatur på 55-65 °C, målt med et infrarødt termometer omtrent to timer etter at lampene er slått på. Angivelsene svinger fra omkring 54 °C til 78 °C. Start i den lave enden, og følg dyrets atferd. Luften ved solplassen ligger på 29-38 °C, og den kjølige enden skal være 24-28 °C. Luften i

terrariet ligger altså på 24-38 °C om dagen, fra den kjølige til den varme enden.

Dyret skal alltid kunne søke bort fra varmen. Hvis hele terrariet er varmt, kan det dø av heteslag. Bruk minst to halogenspotter eller infrarøde varmeenheter ved siden av hverandre, så solplassen varmer opp hele kroppen jevnt. Mål med digitale termometre, og kontroller solplassen jevnlig, for pærene mister effekt med tiden. Om natten slås varmen av, og temperaturen følger rommet. Vanlig romtemperatur på 20-24 °C er tilstrekkelig.

For lav temperatur gir fedme, mage-tarm-problemer, urinsyregikt og svekket immunforsvar. Dyret soler seg kort om gangen flere ganger om dagen, ikke hele dagen.

En kjølig periode om vinteren, der varmen gradvis skrus ned, anbefales for avlsdyr og er en god vane for andre. Skru for eksempel ned fra 14 timers oppvarming om sommeren til 4 timer om vinteren. Fôret skal stå til rådighet hele året.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Den relative luftfuktigheten i terrariet skal ligge på 20-50 %. Det er mer enn i en ekte ørken og tilsvarer det dyret møter i hjemlandet. Viktigere enn luften er bunnen: den skal være fuktig nok til å holde gangene, slik at luftfuktigheten nede i gangene er 80 % eller mer, som i en naturlig hule. Hell vannet i bunnen med en vannkanne med dusj, og fukt opp igjen når bunnen blir tørr.

Sett alltid fram en lav skål med friskt vann i terrariet. Skålen må ikke være dypere enn dyrets rygg. Dyret får mye av vannet sitt gjennom føden, men uten fri tilgang til drikkevann kan det bli dehydrert og få problemer med å skifte hud og med forstoppelse. Bytt vannet når det er skittent, og skrubb skålen én gang i uken. Bruk springvann eller kildevann, ikke destillert eller bløtgjort vann.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og soler seg midt på dagen, så den trenger kraftig lys. Sett et dagslysrør eller en LED-lampe på 6.400 K over terrariet i tillegg til varmelampene, og unngå fargede lamper, også om natten.

UVB anbefales sterkt. Dyr kan leve og til og med yngle uten UVB hvis de får mye D3 gjennom fôret, men D3 i fôret er vanskelig å dosere riktig, og UVB gir dessuten andre fordeler. Arten hører til Ferguson-sone 3: et T5 HO-rør på 10-14 % over solplassen i en reflekterende armatur som dekker omtrent halvparten av terrariets lengde. Målet er en UV-indeks på 4-6 ved dyrets hode på solplassen og lavere andre steder. Avstanden mellom rør og hode er typisk 20-45 cm, avhengig av nett og lampe, og den bør kontrolleres med en UV-måler. Rørene byttes etter produsentens anvisning.

Slå på lyset 10,5-13,5 timer om dagen, lengst om sommeren og kortest om vinteren. En tidsbryter gjør det enkelt.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Arten er insektspiser. I naturen består maten mest av gresshopper, biller og kakerlakker, supplert med edderkopper, tusenbein, bokstavlus, sommerfuglarver, sikader og snegler. Øgler utgjør en mindre del av antallet, men en stor del av mengden. Plantedeler spises bare ved et uhell.

Gi en variert kost av velfôrede insekter: dubia-kakerlakker, sirisser, gresshopper, melorm, superorm, silkeorm, bokstavlus og tusenbein. Insektene bør være omtrent like store som dyrets hode. Kosten bør være fettfattig, og nøkkelen er variasjon. Gi av og til frosne øgler, vaktelegg eller en nyfødt mus, men sparsomt, fordi dyret ellers blir fett. Egg og mus er ikke en stor del av den naturlige kosten.

Unger fôres daglig med så mye de klarer å ete, til de er omtrent 6 måneder. Subadulte og voksne dyr får mat annenhver dag, så mye som de klarer å ete på 5-10 minutter. Avlshunner kan få mat daglig og ha mer å ete. Små, hyppige måltider er sunnere enn store, sjeldne.

Pudre insektene lett med kalk uten D3 ved de fleste fôringene. Et vitamin- og mineraltilskudd med vitamin A (retinol) og ikke betakaroten brukes av og til. Gi insektene et næringsrikt gutload-fôr i minst et døgn før fôring, og bruk oppdrettede insekter, ikke fangede, så du ikke får inn parasitter. La dyret jakte, for det er god mosjon og berikelse.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Varanus acanthurus er en klok og nysgjerrig varan som husker holderne sine og tidligere opplevelser. Den er forholdsvis lett å temme sammenlignet med andre varaner, men temming krever tid. Unger er nervøse og sprettne helt til de nærmer seg voksen alder omkring ettårsalderen. Deretter blir de modigere. Gi et nytt dyr et par uker i fred. Vær deretter til stede ved og i

terrariet hver dag, og la hånden hvile i det, så dyret kan lukte og slikke på den. Ikke stirr, ikke rør og ikke ta tak i dyret når det gjemmer seg. Nærm deg aldri ovenfra med en klolignende hånd, for rovfugler er naturlige fiender, og dyret reagerer på alt som ligner en. La dyret krabbe opp på armen din.

Arten er liten, og skadene er små. Den biter sjelden mennesker, og bare av ekstrem frykt; et bitt er normalt overfladisk. Den kan piske med halen når den er redd, og halen er tornet. De fine klørne kan gi små, røde riper og lett utslett hvis du håndterer dyret med bare armer. Dyret er veldig raskt, så hold godt fast, og håndter det aldri i et rom der det kan stikke av. Lukkede øyne, flukt og halepisking er tegn på stress, og da skal du ta en pause.

Som alle krypdyr kan varaner bære salmonella. Vask hendene med såpe etter all kontakt med dyr, terrarium og fôr, og la ikke små barn røre dyret uten tilsyn.

Hold hanner adskilt. De slåss og kan skade hverandre alvorlig eller drepe hverandre. Hunner kan også være aggressive mot hverandre. Et par kan holdes sammen, men det krever et vesentlig større terrarium og tilsyn, og det er ingen garanti for at to dyr kan være sammen. Kommer det blod, skal paret skilles. Større dyr kan ete små, så hold ikke dyr av svært ulik størrelse sammen. Arten er ikke sosial og trives fint alene. Gi berikelse, for eksempel jakt på levende insekter og mat fra en pinsett.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene er som regel større enn hunnene og har et bredere, mer kantet hode og ru skjell som gir grep, under halen. Hunnene har et smalere, spissere hode og glatte skjell under halen. Kjønnet kan gjettes ut fra dette, men den sikreste metoden er å lyse gjennom halerota og se hemipenis-strukturene (transillumination). Utseende alene er ikke pålitelig.

Ville dyr blir kjønnsmodne ved en snute-kloakk-lengde på omkring 30 cm for hanner og 25-36 cm for hunner, men tallene passer dårlig med artens samlede lengde og er usikre. Hunner kan legge befruktede egg som toåringer. Sett først en hunn i avl når hun er fullvokst og i god huld, for en for ung eller mager hunn tappes for krefter.

PARRING

I naturen følger paringen varmen, regnet og rikelig føde. En kjølig periode om vinteren, der varmen gradvis skrus ned, gir en bedre avlssesong, og dyrene bør komme i god huld før paring. I naturen kan paringen for eksempel skje i oktober etter en regnfull høst, på en varm, solrik dag.

Sett hannen til hunnen i terrariet hennes, og hold øye i hvert fall de første dagene. Han tungeflikker og forsøker å gripe henne i nakken. Paringen varer noen minutter og kan gjentas over opptil fem dager. Hannen kan bli voldsom og bite hunnen i hode og forben, så vær klar til å skille dyrene hvis hun får sår. Draktigheten varer to til fire uker.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger eggene sine omtrent 2-4 uker etter paringen. Et kull er på opptil 18 egg, og hvor mange kull hun legger i året, er ikke kjent.

Hunnen graver en gang i bunnen og legger eggene der. Terrariet skal derfor ha fuktig, dyp bunn, minst 45 cm, helst mer, og gjerne en separat eggleggingskasse. Uten egnet sted kan hun holde eggene tilbake, og det kan gi eggleggingsvansker som kan være livstruende. Hunner legger også ubefruktede egg uten hann. De klekkes ikke og kan fjernes. Gi hunnen rikelig med føde både før og etter, så hun kan bygge opp kreftene igjen.

INKUBASJON

Grav forsiktig opp eggene, og ikke vend dem. De legges i en lukket beholder der de ligger på et gitter over en fuktig bunn av perlitt og vann, slik at de ikke rører vått underlag. Beholderen skal ha små lufthull, for eksempel to på 4 mm i lokket, for en beholder uten ventilasjon i en lufttett rugemaskin kan gi trykkforskjeller, slik at egg kan sprekke når døren åpnes. Et sprukket egg kan repareres med et lite stykke gammelt, bløtgjort eggeskall fra en annen varanart, som presses fast med den gjenværende eggehviten. Et reparert egg kan klekke normalt sammen med resten av kullet.

Rugetiden er 3-5 måneder. Den nøyaktige rugetemperaturen er ikke kjent; 28-30 °C er et anslag. Egg som ruges for varmt, kan gi unger med unormale striper på ryggen, så hold temperaturen stabil og unngå overoppheting. Oppdrettede dyr kan ha misdannelser i tungebeinet.

OPPDRETT AV UNGER

Nyklekkede unger måler omtrent 15 cm. Sett dem i et terrarium med samme oppbygning som de voksnes: dyp, fuktig bunn, skjul, solplass og UVB. Ungene er mer nervøse enn voksne, så gi dem mange skjul og ro.

Fôr dem daglig med små insekter, så mye de vil ete, for eksempel små sirisser, pudret med kalk. Fordøyelsen er rask, ofte innen 24 timer. Ungene vokser raskt, og etter omtrent seks måneder kan de gå over til å ete annenhver dag. Vei dem jevnlig, og følg med på veksten. Temming går best hvis du bare er til stede i lange stunder uten å røre dem; de blir modigere omkring ettårsalderen. Del ungene når de nærmer seg kjønnsmodenhet, for hanner slåss.

Helse og vanlige feil

De fleste sykdommer skyldes feil i oppsettet, særlig for lite varme, for lite UVB og for ensidig fôr. De typiske problemene er:

- Benskjørhet (metabolsk beinsykdom) ved for lite UVB og kalk. Gi UVB og pudrede insekter.
- Fedme ved for mange fete fôrdyr som mus og egg, og for lite mosjon.
- Urinsyregikt og mage-tarm-problemer ved for lav temperatur og for lite vann.
- Forstoppelse og tett tarm hvis dyret er for kaldt, tørt eller sykt. Fin sand er sjelden årsaken, mens bark og spon er mer risikabelt.
- Eggleggingsvansker hos hunner som ikke kan legge egg: for tynn bunn, mangel på kalk eller for lav varme. Det er livstruende og krever veterinær.
- Midd og innvendige parasitter. Nye dyr bør settes i karantene i minst tre måneder.
- Hudskifteproblemer ved for tørr luft og for lite fukt i bunnen.
- Luftveisinfeksjon og prolaps.
- Gass i bukhulen (pneumoperitoneum) kan oppstå etter transport: buken svulmer opp, og dyret kan dø i løpet av et døgn. Et dyr med oppsvulmet buk skal straks til veterinær.

Et sunt dyr har klare øyne, en kraftig muskuløs kropp, en velfylt hale og rette lemmer og ryggrad. Det spiser regelmessig, puster med lukket munn og er aktivt og nysgjerrig. Vei dyret regelmessig, for et plutselig vekttap er ofte det første tegnet på sykdom. Krypdyr skjuler sykdom, så oppsøk en veterinær med erfaring på krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser, puster med åpen munn eller virker sløvt. En årlig helsesjekk anbefales.

Australia eksporterer ikke ville dyr, så nesten alle dyr i handelen utenfor Australia er oppdrettet. Villfangede dyr har som regel flere parasitter og er mer stresset, men også oppdrettede dyr kan ha midd og orm, så sjekk alltid for midd, klare øyne og en rund hale, og sørg for at hofteknoklene ikke er synlige.

Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.